

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Traducere din limba franceză

Consiliul Europei

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Secția a III-a

HOTĂRÂREA

în Cauza RĂȚEANU împotriva României

(Cererea nr. 18729/05)

Strasbourg

7 februarie 2008

Devenită definitivă la 7.05.2008

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute în art. 44 alin. (2) din Convenție. Poate suferi modificări de formă

În Cauza Rățeanu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a III-a), statuând în cadrul unei camere formate din:

Boštjan M. Zupančič, președinte,

Corneliu Bîrsan,

Elisabet Fura-Sandström,

Alvina Gyulumyan,

Egbert Myjer,

David Thór Björgvinsson,

Isabelle Berro-Lefèvre, judecători,

și Santiago Quesada, grefier de secție,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la data de 17 ianuarie 2008,

a pronunțat următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 18729/05, introdusă împotriva României, prin care doi cetățeni ai acestui stat, domnul Ilie Rățeanu și doamna Roraldja Rutty Rățeanu (*reclamanții*), au sesizat Curtea la data de 2 mai 2005 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Guvernul român (*Guvernul*) a fost reprezentat de domnul Răzvan-Horațiu Radu, agent al Guvernului român pe lângă Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

3. La 15 iunie 2006 Curtea a hotărât să comunice Guvernului cererea. Prevalându-se de dispozițiile art. 29 alin. 3, ea a decis că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

4. Reclamanții s-au născut în anul 1933 și 1935 și locuiesc în Pully-Vaud, în Elveția.

5. În 1987, apartamentul reclamanților situat în București a fost expropriat prin aplicarea decretului nr. 223/1974 .

6. La 24 noiembrie 2004, ca urmare a unei acțiuni în revendicare imobiliară, reclamanții au obținut o decizie definitivă pronunțată de Curtea de apel din București, constatând nulitatea deciziei de expropriere și precizând că Statul nu devenise niciodată proprietarul legal al apartamentului susmenționat. Totodată, în hotărârea sa din 24 noiembrie 2004, curtea de apel a respins cererea referitoare la anularea contractului de vânzare a apartamentului către locatari, pe motiv că aceștia din urmă erau cumpărători de bună credință. Curtea de apel nu a acordat nici o despăgubire reclamanților.

7. După adoptarea legii nr. 10/2001 din 14 februarie 2001 cu privire la restituirea bunurilor naționalizate în mod abuziv, reclamanții au solicitat să le fie despăgubită pierderea bunului lor ca rezultat al vânzării, la aceeași valoare cu valoarea estimată în bani

a bunului, în conformitate cu prescripțiile legii susmenționate. Până în prezent, nu au fost despăgubiți. Procedura administrativă ar fi fost suspendată la cererea reclamanților.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE PERTINENTE

8. Prevederile legale și jurisprudența internă pertinente sunt descrise în hotărârile *Brumărescu c. României* ([GC], n° 28342/95, CEDO 1999-VII, pp. 250-256, alineatele 31-33), *Străin și alții c. României* (n° 57001/00, CEDO 2005-VII, alineatele 19-26) și *Păduraru c. României* (n° 63252/00, alineatele 38-53, 1 decembrie 2005).

9. Legea nr. 10/2001 din 14 februarie 2001 privind regimul juridic al bunurilor imobile acaparate în mod abuziv de Stat între 6 martie 1945 și 22 decembrie 1989 a fost modificată prin legea 247 publicată în Monitorul Oficial din 22 iulie 2005. Noua lege mărește formele de indemnizație permițând beneficiarilor să aleagă între o compensație sub formă de bunuri și servicii și o compensație sub formă de despăgubire pecuniară echivalând cu valoarea comercială a bunului care nu poate fi restituit în natură la momentul acordării sumei.

10. Dispozițiile pertinente ale legii nr. 10/2001 (republicată) așa cum au fost modificate de legea 247/2005 sunt următoarele :

Articolul 1

« 1. Imobilele pe care Statul (...) și le-a apropiat în mod abuziv între 6 martie 1945 și 22 decembrie 1989, precum și cele luate de Stat în virtutea n° 139/1940 privind exproprierile forțate, și încă nerestituite, vor face obiectul unei restituiri în natură .

2. Dacă restituirea în natură nu este posibilă, pot fi adoptate măsurile de echivalență prin reparare. Poate fi vorba de alte bunuri sau servicii (...), cu acordul solicitantului, sau de o despăgubire pecuniară acordată în conformitate cu dispozițiile speciale privind plata despăgubirilor pentru bunurile imobile achiziționate în mod abuziv.

(...) »

Articolul 10

« 1) Atunci când clădirile intrate în patrimoniul statului în mod abuziv au fost demolate total sau parțial, restituirea în natură este hotărâtă pentru terenul liber și pentru construcțiile care nu au fost demolate, în timp ce măsuri reparatoare prin echivalență vor fi stabilite pentru terenurile ocupate și pentru construcțiile demolate.

(...)

8) Valoarea construcțiilor pe care statul și le-a apropiat în mod abuziv și care au fost demolate este determinată în funcție de valoarea acestora estimată în bani la data la care administrația decide supra cererii, stabilită în funcție de normele internaționale de evaluare începând cu informațiile aflate la dispoziția evaluatorilor.

9) Valoarea construcțiilor care nu au fost demolate și a terenurilor aferente acestora pe care statul și le-a apropiat în mod abuziv și care nu pot fi restituite în natură este determinată în funcție de valoarea acestora estimată în bani la data la care administrația hotărăște asupra cererii, în conformitate cu normele internaționale de evaluare. »

Articolul 20

« 1) Persoanele care au primit despăgubiri în virtutea legii 112/1995 pot, exceptând cazul în care imobilul a fost vândut [unor terțe persoane] înainte de intrarea în vigoare a prezentei legi, să solicite restituirea în natură, cu atribuția pentru acestea de a rambursa suma primită cu titlu de despăgubire, corectată în funcție de rata inflației.

2) În cazul în care imobilul a fost vândut [unor terțe persoane] în condițiile prevăzute de legea 112/1995 (...), reclamanții are dreptul la măsuri de reparare prin echivalență, în suma valorii estimate în bani a imobilului, incluzând terenul și construcțiile, determinată în conformitate cu normele internaționale de evaluare. Atunci când solicitantul a primit despăgubiri în virtutea legii 112/1995, acesta are dreptul la diferența dintre valoarea estimată în bani a bunului și suma primită cu titlul așezelor despăgubiri, corectată în funcție de rata inflației.

(...) »

11. articolele 13 și 16 ale titlului VII din legea 247/2005, de asemenea pertinente în prezenta afacere, sunt următoarele :

Articolul 13

« 1) în vederea stabilirii sumei finale a despăgubirilor de acordat în funcție de prezenta lege, va fi creată o Comisie centrală pentru despăgubiri, denumită în continuare Comisia centrală, plasată sub autoritatea Primului ministru (...)

Articolul 16

« 1) Deciziile emise de autoritățile competente pentru a restitui bunul care menționează sumele cu titlu de despăgubire (...) vor fi trimise la secretariatul Comisiei centrale cel mai târziu la 60 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi.

2) Cererile de restituire depuse în virtutea legii 10/2001 (...) care nu au primit răspuns la momentul intrării în vigoare a legii vor fi trimise (...) către secretariatul Comisiei Centrale (...) într-un termen de 10 zile începând cu data emiterii deciziilor autorităților competente pentru restituirea bunului.

5) Secretariatul Comisiei centrale va întocmi lista cu dosarele menționate la alineatele 1 și 2 în care cererea de restituire în natură a fost respinsă. Aceste dosare vor fi apoi transmise către autoritatea însărcinată cu evaluarea, care va redacta raportul de evaluare.

6) (...) Autoritatea însărcinată cu evaluarea va redacta raportul de evaluare în funcție de procedura prevăzută în acest scop și îl va transmite Comisie Centrale. Raportul va conține suma despăgubirii de acordat..

7) Pe baza raportului de evaluare, Comisia centrală va pronunța decizia de acordare de despăgubire sau va retrimite dosarul pentru o nouă evaluare. »

12. Funcționarea societății pe acțiuni « *Proprietatea* » este descrisă în cauza *Radu c. României* (nº 13309/03, alineatele 18-20, 20 iulie 2006).

13. Legea nº 247/2005 a fost modificată în ultimul rând prin ordonanța de urgență a Guvernului nr. 81 din 28 iunie 2007, publicată în Monitorul Oficial din 29 iunie 2007 și privind accelerarea procedurii de indemnizare pentru imobilele preluate abuziv de către stat.

Conform articolului 18¹ din titlul I al ordonanței, atunci când Comisia centrală a decis acordarea de despăgubiri din care suma nu depășește 500 000 de lei noi (« RON »), beneficiarii pot opta între acțiuni la « *Proprietatea* » și acordarea de despăgubiri pecuniare. Pentru sumele mai mari de 500 000 RON, interesații pot reclama despăgubiri pecuniare în valoare de 500 000 RON, și le vor fi acordate acțiuni la « *Proprietatea* » pentru diferență.

Conform articolului 7 din titlul II al ordonanței, în cele șase luni începând de la intrarea în vigoare a ordonanței, Guvernul va trebui să stabilească regulile de desemnare a societății gerante a « *Proprietatea* ».

ÎN DREPT

I. Asupra pretensei încălcări a art. 1 din Protocolul nr. 1

14. Reclamanții pretind că vânzarea apartamentului lor validată de hotărârea din 24 noiembrie 2004, curtea de apel București nu a respectat articolul 1 din Protocolul nr. 1, formulat după cum urmează:

« Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi privat de proprietatea sa decât pe motivul utilității publice și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale de drept internațional.

Prevederile precedente nu aduc atingere dreptului pe care îl dețin Statele de a pune în vigoare legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa utilizarea bunurilor în conformitate cu interesul general sau pentru a asigura plata impozitelor sau a altor contribuții sau amenzi. »

A. Asupra admisibilității

1. Asupra excepției ridicate de către Guvern

1. Guvernul citează inadmisibilitatea cererii pe motiv că reclamanții nu dispuneau de un bun în sensul articolului 1 din Protocolul nr. 1, întrucât dreptul lor de proprietate nu a fost niciodată recunoscut printr-o sentință judecătorească definitivă. Acesta invocă în această privință cazul *Kopecký împotriva Slovaciei* [GC], n° 44912/98, CEDO 2004-IX.

2. Reclamanții se opun acestei teze.

3. Curtea constată că reclamanții au introdus o acțiune în revendicare imobiliară pentru a se constata ilegalitatea naționalizării bunului lor și restituirea acestuia. În sentința sa definitivă din 24 noiembrie 2004, curtea de apel din București a stabilit că fondul în chestiune fusese naționalizat în mod ilegal și a declarat că reclamanții rămăseseră proprietarii legitimi. Desigur, curtea de apel a refuzat dispunerea restituirii apartamentului, validând vânzarea acestuia către terți de bună credință. Cu toate acestea, dreptul de proprietate astfel recunoscut, cu efect retroactiv, asupra bunului nu era revocabil și prin urmare nu a fost infirmat până în prezent. Așadar, Curtea consideră că reclamanții dețineau

un bun în sensul articolului 1 din Protocolul nr. 1 (*Străin și alții împotriva României*, menționat mai sus, alineatele 37 și 38, *Sebastian Taub împotriva României*, n° 58612/00, alineatul 36-37, 12 octombrie 2006).

Se respinge aşadar excepția ridicată de către Guvern.

2. Asupra fondului cererii

18. Curtea constată că cererea nu este în mod manifest neîntemeiată în sensul art. 35 alin. 3 din Convenție. De asemenea, ea constată că aceasta nu prezintă nici un alt motiv de inadmisibilitate și o declară aşadar admisibilă.

B. Asupra fondului

4. Guvernul nu contestă existența unei imixtiuni în dreptul reclamanților cu privire la respectarea bunurilor lor, dar invocă circumstanțele de natură excepțională și imperativele de justiție socială pe care trebuia să le respecte în materie de restituire a proprietăților naționalizate de vechiul regim. Acesta susține că reclamanții s-au adresat autorităților competente pentru a solicita o despăgubire în virtutea legii nr. 10/2001. Acesta expune că ultima reformă în speță, și anume legea nr. 247/2005, prevede că, în cazul în care restituirea imobilului nu este posibilă, despăgubirea se face prin emiterea titlurilor de participare într-un organism colectiv al valorilor mobiliare (*Proprietatea*), în valoarea bunului stabilit prin expertiză. Guvernul conchide că indemnizația prevăzută de legislația română răspunde exigențelor articolului 1 din Protocolul nr. 1 și că întârzierea înregistrată în despăgubirea interesaților nu tulbură echilibrul just între interesele prezentate.

5. Reclamanții se opun acestei teze. Aceștia indică faptul că hotărârea din 24 noiembrie 2004 a curții de apel din București constatând ilegalitatea naționalizării a rămas fără efect în

detrimentul lor și că măsurile prevăzute de legea 10/2001 nu a produs nici un efect întrucât aceștia nu au primit răspuns la notificarea lor.

6. Curtea a tratat în nenumărate reprize cauze care implicau chestiuni asemănătoare cu cele ale cazului în speță și a constatat încălcarea articolului 1 din Protocolul nr. 1 al Convenției (vezi, printre altele, *Porteanu împotriva României*, n° 4596/03, alineatele 32-35, 16 februarie 2006).

7. După ce a examinat toate elementele care i-au fost puse la dispoziție, Curtea consideră că Guvernul nu a expus nici un fapt și nici un argument care să poată duce la o concluzie diferită în cazul de față. Curtea reafirmă îndeosebi că, în contextul legislativ român care guvernează acțiunile în revendicare imobiliare și restituirea bunurilor naționalizate de regimul comunist, vânzarea de către Stat a unui bun al altuia unor terți de bună credință, chiar dacă aceasta este anterioară confirmării în justiție în mod definitiv a dreptului de proprietate al celui alt, se analizează într-o privare de bunuri. O astfel de privare, combinată cu absența totală a unei despăgubiri, este contrară articolului 1 din Protocolul nr. 1 (*Străin*, menționat mai sus, alineatele 39, 43 și 59).

8. în măsura în care Guvernul susține că aceștia pot obține titluri de participare într-un organism colectiv de valori mobiliare (*Proprietatea*) pe baza legii 10/2001, cu o valoare egală cu valoarea bunului stabilit prin expertiză, Curtea reiterează constatarea sa anterioară conform căreia *Proprietatea* nu funcționează în prezent într-un mod susceptibil pentru a rezulta în acordarea efectivă a unei despăgubiri pentru reclamanți (vezi, printre altele, cauzele *Radu* menționată mai sus și *Ruxanda Ionescu împotriva României*, n° 2608/02, 12 octombrie 2006). În plus, nici legea 10/2001, nici legea 247/2005 care o modifică nu iau în considerare suferit din cauza absenței prelungite a despăgubirii de către persoanele care, precum reclamanții, s-au văzut în imposibilitatea de a beneficia de bunurile lor restituite în

virtutea unei hotărâri definitive (vezi, *mutatis mutandis*, *Porteanu* menționat mai sus, alineatul 34).

9. Ținând cont de jurisprudența în materie, Curtea consideră că în speță, sustragerea dreptului de proprietate al reclamanților asupra bunului lor, combinată cu absența totală a despăgubirii de mai mult de trei ani, i-a făcut să suporte un prejudiciu disproporționat și excesiv, incompatibil cu dreptul la respectarea bunurilor lor garantat de articolul 1 din Protocolul nr. 1.

Așadar, a existat în speță o încălcare a acestei prevederi.

II. Asupra aplicării art. 41 din Convenție

25. În conformitate cu art. 41 din Convenție,

« În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă. »

A. Prejudiciu

10. Reclamanții solicită, cu titlu de daune materiale, restituirea apartamentului.

11. În ceea ce privește prejudiciul material, Guvernul consideră că valoarea comercială a apartamentului cu trei camere în cauză este de 36 552 EUR, și prezintă un raport de expertiză în acest sens, menționând că expertul nu s-a prezentat pentru a vizita apartamentul bazându-se pe « valorile oficial aprobate de normele metodologice ».

12. Curtea reamintește că a conchis încălcarea articolului 1 din Protocolul nr. 1 din Convenție pe motivul vânzării de către Stat a bunurilor reclamanților, combinată cu absența despăgubirii.

13. Curtea consideră, în circumstanțele în speță, că restituirea bunului litigios, așa cum a fost identificat în hotărârea din 24 noiembrie 2004 a curții de apel București, ar pune reclamanții pe cât posibil într-o situație echivalentă cu cea în care se găseau aceștia dacă cerințele articolului 1 din Protocolul nr. 1 nu ar fi fost încălcate.

14. În lipsa statului pârât de a proceda la o astfel de restituire în termen de trei luni de la data la care prezenta hotărâre va deveni definitivă, Curtea va trebui să achite reclamanților, în chip de daune materiale, o sumă corespunzătoare cu valoarea actuală a bunului.

15. Ținând cont de informațiile de care dispune, Curtea consideră că valoarea comercială actuală a bunului este de 50 000 EUR.

B. Costuri și cheltuieli de judecată

32. Reclamanții nu au formulat nici o cerere în acest sens.

33. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu obține rambursarea cheltuielilor sale și a costurilor de judecată decât în măsura în care a solicitat acest lucru. Așadar, nu acordă în speță reclamanților nici o sumă cu acest titlu.

C. Majorări de întârziere

34. Curtea hotărăște să aplice majorările de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga trei procente.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

CURTEA,

ÎN UNANIMITATE:

1. declară cererea admisibilă;

2. hotărăște că s-a încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1;

3. hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să restituie reclamanților apartamentul nr. 20 situat în strada Râmnicu Sărat nr. 1, din București în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărârii, în conformitate cu art. 44 alin. 2 din Convenție;

b) că în lipsa unei astfel de restituiri, Statul pârât trebuie să achite reclamanților , în același termen de trei luni, 50 000 euro (cincizeci de mii de euro) cu titlu de daune materiale;

c) că este convenabil să se adauge la sumele susmenționate orice sumă putând fi datorată cu titlu de impozit asupra sumelor respective și că sumele respective vor fi convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății;

e) că începând de la data expirării termenului amintit și până la momentul efectuării plății, sumele vor fi majorate cu o dobândă simplă, a cărei rată este egală cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga trei puncte procentuale;

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la data de 7 februarie 2008, în aplicarea art. 77 alin. 2 și 3 din Regulament.

Bostjan M. Zupančič,

președinte

Santiago Quesada,

grefier